

תוספות

רש"י

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

מה.

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי פ"ב מהל'
נדרים הלכה טו סמג
לאון רמב טו"ע ח"מ
סיומן רעב סעיף ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואיבעית
אמר הד"א עס ד"ה כגון
אמר ואלהכי קמני כ"ל
ומיתת הכי ממקח:

גליון הש"ס

גמ' ור' יהושע ב"ל אמר.
עין שבת דף יח ע"ב
מוד"ה דמפקר. פסחוס
דף ד ע"ב מוד"ה
דמדאורייתא:

הא כגון דאפקריה בפני
שלשה ואינו יכול
לחזור בו. ודמי כאלו אתי
לרשות וזכה וזה דלית ליה
דלית הפקר עד דלית
לרשות וזכה בפני תרי
יכול לחזור בו דלמדי רבי
יוחנן בפני שנים איכא
למיתס לרמאי וגם סתם
הפקר מועיל אפי' שלא
בפני שלשה: רבי יהושע
בן לוי אומר דבר תורה
אפי' באחד היו הפקר.
פ"ת דר' יוחנן סבר לה
כרבי יוסי ורבי יהושע בן
לוי כדכנן וכן המורה היו
הפקר לאלתר וזו היא
פ"ת דלעיל דמדאורייתא
אמר רבי יוסי דלא היו
הפקר אצל פ"ת דלעיל
מאי סבר כר' יוסי דלא
פליג אר' יוחנן מדי (אחל).

ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין.
נחד הוא הפקר. דלע"ג דלא הגיע
לרשות וזכה הוא הפקר לאלתר:
ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין.
דאי ליכא אלא תרי כי זכי חד מן
מעיד עליה דהלה הפקירו ועלוס
לאלתר הוא הפקר והיינו כדכנן דרבי
יהושע בן לוי סבירא ליה כדכנן:
הדרן עלך אין בין המודר

ואיבעית אימא. כי פליג ר' יוסי עלייהו דרצנן דלמרי לא היו
הפקר (א): כגון דלא אפקריה אלא בפני תרי. ואלהכי הכי קמני ר'
יוסי במתניתין דאסור דלא היו הפקר כל זמן דלא אתא ליד וזכה אצל
היכא דאפקריה בפני צי תלתא היו הפקר ואפי' דלא אסור
זכה ובי קמני דפטור היו המעשר
דאפקריה בפני צי תלתא: ור'
יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפי'
נחד הוא הפקר. דלע"ג דלא הגיע
לרשות וזכה הוא הפקר לאלתר:
ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין.
דאי ליכא אלא תרי כי זכי חד מן
מעיד עליה דהלה הפקירו ועלוס
לאלתר הוא הפקר והיינו כדכנן דרבי
יהושע בן לוי סבירא ליה כדכנן:
הדרן עלך אין בין המודר

מתרבייהו הילכך כי היכי דבמתנה לא נפיק מרשותיה עד דלמדי לרשות מקבל ה"נ בהפקר כי האי דהפקר זה למתנה דמי. ומתני'
דהמפקיר את שדהו כתיב האי הפקר מתקומא ומשום הכי קמני דעד שלא זכה צין הוא צין אחר יכול לחזור בו אצל הר' מתניתא
דהמפקיר את שדהו כתיב האי הפקר מתקומא דאפקריה בפני תלתא וכל היכא דלמדי תלתא ארושא עולמא ואלעמא דכולי עולמא אפקריה ולא דמי כלל
למתנה הלכך אפי' דבמתנה עד דלמדי לרשות מקבל לא נפיק מרשות וזכה בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה דלאלתר נפיק מרשותיה:
דאמר ר' יוחנן כל המפקיר בפני שלשה הוא הפקר. משום דלדעתא דכוליה עולמא אפקריה: בפני שנים לא היו הפקר. דכיון דליכא
קלא אדעתא דידהו בלחוד אפקריה ודמי למתנה. כן נראה לי פירושא דשמעתא כולה ויש צמה כשכחתי קאת דברים שלמדתי מדברי
הרשונים וזכרונם לברכה: והך סוגיא כולה למאי דסלקא דעתיה מעיקרא דטעמא דרבי יוסי משום דקסבר הפקר כמתנה אחת
ור' יוחנן דלמר הכי לעיל [ומה]. הא איתוחב וכיון שכן למסקנא דלעיל אדחיא לה כל הך סוגיא ונקטינן לפירושא דלרייתא דהמפקיר את שדהו
אוקמתא דעולא דכולה רצנן היא ור' יוסי נמי היא דר' יוסי לא פליג עלייהו דרצנן דדינא דהפקר כלל והיינו טעמא דסיפא דקמני
דעד שלא זכה צין הוא צין אחר יכול לחזור בו משום דרצנן דרבי יוסי לא פליג ופנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפקיר עד דלמדי לרשות וזכה
וכולה כדפרישית לעיל: ולענין הלכה בפלוגמתייהו דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי נקטינן כר' יהושע בן לוי דלמר דבר תורה אפי' באחד
היו הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד וזכה ושנים מעידים הילכך מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה
וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מ' מהלכות נדרים (הלכה טו):

הדרן עלך אין בין המודר

כלי בשבת שלא יעבור על שבת כלים וכן בהמה לא צ"ע תלתא אלא דפריש בטי לנין עמנו שפיר דמי בדלמדי פ"ק דשבת (דף יח:) גבי כלים דמפקר אפקוריה וסתמא קאמר בכל עניינים: הדרן עלך אין בין המודר

פירוש הרא"ש

הך חששא גופא בשלמה אי מוקמת רישא רצנן ניהא דבעין שלשה ימים כדי שימפרסם ההפקר כדפרישית לעיל אלא
כיון דמוקמת לה כרבי יוסי ואחר שלשה ימים עקרוה רצנן לחשש גזירת מתנת בית חורין ואוקמיה דלאורייתא משום
דלא תשמה תורת הפקר ואמי לאפירושא מן החיוב על הפטור אפילו מיום ראשון ימי היה לו למיתס להכי כי עיקר
ובית הפקר הוא תוך שלשה דלא שכיט שיעמוד ג' ימים בלא זכיה והיה צריך לתקן בדבר המצוי ושכיט: אמר רבה
בפני הרמב"ם ב' פ' מה שכתב שלשה ימים לא היו הפקר לאו משום גזרת מתנת בית חורין דאי הווי טעמא
משום גזירה היינו מפקיעין אותה גזירה משום חשש של תשמה תורת הפקר כמו שאנו מפקיעין אותו לאחר ג' אלא
בגז' ג' ימים לא היו הפקר מדאורייתא מפני הרמב"ם שלא נמסר בדבר אלא לחמשיה דעיקר הפקר יליפין משביעות
כדפרישית בירושלמי והפשיטתא מה המורד לומר ונעשה י' לך נעשה אחרת שהוא כו' ואילו זו וזו הפקר מה זו
לענין ונעשה י' אף זו וזו ונעשה י' דלא בה רמאות והיה דלמדי למיתס לרשותא כגון שנים לא היו הפקר
אצל מדאורייתא לא היו הפקר כיוס מילתיה דרבה ור' יוחנן דמדאורייתא חייב במעשר משום שלם תשמה תורת הפקר
לא מפקיעין ליה ורבי יוסי אוקר במתני' מוך ג' מן המורה ואלחר ג' משום גזירת מתנת בית חורין: ור"ל אמר
למיימר קא אכל טבל ולר' יוסי משום גזירת מתנת בית חורין ממנה שפאו דילמא אחי לאפירושא מן החיוב על הפטור:
לעשרוין בן החיוב על הפטור ב'. כי מוקמת לה כדכנן ומוך ג' חייב לעשר מדכנן שלם נמפרסם ההפקר כדפרישית
לעיל וכי מוקמת לה כרבי יוסי ועד שלא זכה בו אחר חייב לעשר משום גזירת מתנת בית חורין ניוחש דילמא אחי
לעשויו כו': דאמר ליה כי בעשרת עשר ביניה וביה. ויחר חשו חכמים לרצנן משום שלם נמפרסם ההפקר ואמו
למיימר קא אכל טבל ולר' יוסי משום גזירת מתנת בית חורין ממנה שפאו דילמא אחי לאפירושא מן החיוב על הפטור:
בשלמא לעשויו. רצנן קמני לה ופטור מן המעשר מדאורייתא לאלתר אלא לר"ל דלר' יוסי לא היו הפקר מן המורה
מוך ג' ימים אמאי פטור מן המעשר: איבעית אימא הא דאפקריה באפי' תרי ב'. דטעמא דר' יוסי דלא היו הפקר
מוך שלשה מילתיה למיתס לרשותא וכיון דאפקריה בפני תלתא ארושא עולמא ואלעמא דכולי עולמא אפקריה ולא דמי כלל
כמו הפקר לאחר ג' הלכך לאלתר היו הפקר: המפקיר בפני ב' לא הוי הפקר. לאלתר: דבר תורה אפילו באחד
היו הפקר לאלתר ככנן: ומה טעם אמרו ב' כדי שיהא אחד וזכה ושנים מעידין. ומוחזר או ילא ענל דעת
הפקיר כדי להפקיע ממעשר וקיי"ל בכל מקום הילכתא כרבי"ל לגביה דר' יוחנן הלכך היו הפקר מן המורה אפילו
באחד והיה"נ אפילו בטי לנין עמנו הלכך בשבת יכול להפקיר כליו שלא יעבור על שבת כליו וכן בהמה או השאילה
לעוד ככונים ולא החזירה לו הקודם אפילו בטי לנין עמנו:

הדרן עלך אין בין המודר

איבעית אימא הא דאפקריה באפי' תרי ב'. ואפי' שפיר כרבי יוסי הא דקאמי' במתני' דלא היו הפקר עד דלמדי ליד
זכה ה"מ בפני תרי אצל בפני תלתא כיון דהוי ההפקר הפקר מפורסם מודה רבי יוסי דלא מרשותו ודאי הפקר ופטור
מן המעשר והשתא דלמדי להכי ברייתא דלעיל מני לזקמיה כרבי יוסי ודאפקריה בפני תלתא וישא מפני הרמב"ם:
דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידא כל המפקיר בפני שנים לא היו הפקר. לענין זה שלא יוכל לחזור
בו ומיהו הפקר היו דלס קדם אחר וזכה בו זכה וזהו דוחק דלשנא דלא היו הפקר משמע שאינו עומד בפני
הוא מני לפירושא דאפקריה בפני תרי דלא לא היו הפקר כלל או הוה ניהא ועתה חזר בו מהך טעמא דרש"י
רבי יוחנן לענין טעמיה דרבי יוסי משום דהוי ברשות מפקיר עד דלמדי לרשות וזכה אלא אצל כרבי יוסי אוקר משום
הפקר בפני שנים לא היו הפקר כלל ומיהו קשא דרבי יוחנן גופיה פריש טעמא דרבי יוסי לעיל ואיכא למימר לה
דימה הא דרביה ורבי יהושע בן לוי דלמר דבר תורה אפילו בחד היו הפקר דסבירא ליה כדכנן דלאלתר אלא מרשות
הפקר וה"ר אליעזר ממ"ץ פירש שמועה זו אליבא דרבה המפקיר שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו וחייב במעשר ממלך
ואילן אין יכול לחזור בו ופטור מן המעשר ואמאי כדכנן דלמדי במתני' דהוי הפקר קודם שזכה בו אחר ליד גזרין
לרשות ברשותו לחייבו במעשר כי הכי דלא גזרין במתני' להיית ברשותו לאלתר על המורד משום מתנת בית חורין
ומיהו בתוך ג' סביר רצנן דחייב לעשר אם חזר בו משום שלם נמפרסם ההפקר ויאמרו העולם שהוא אורל טבל ומיהו
גבי נדרים לאלתר ילא מרשותו לפי שאינו ידוע לכל שהדירו ואפי' שלא נמפרסם ההפקר גם הנדר אינו ידוע וליכא
למיתס שגא יאמרו הוא נהנה ממכסי המדיר בציפור אצל אסור טבל ידוע לכל: עד שיא יבה בו בין הוא בבורות
ובה בין אחר יבול לחזור בו והייב במעשר. דגזרין שיהא ברשותו לחייבו במעשר עד שינא ליד אחר כי היכי דגזרין
במוד משום מתנת בית חורין ור' יוסי היא והאי דנקט הפקר לזמן לרבותא נקטיה ואפי' בהפקר כי האי דלא שכיט
גזר ג' יוסי כי היכי דגזרין במתניתין משום מתנת בית חורין: ונתמנה רישא רצנן וסופא ר' יוסי ומיור ליה עולא
כולה כדכנן אי הכי אמאי עד שלא זכה בו הא לזוג במתניתין משום מתנת בית חורין ומשני אלא הפקר לזמן
לדא שכיט ויעט טעולא לומר שאינו הפקר או אפטר להיית מרשות יאמרו שענל הוא אורל כלל חייבו במעשר עד
שיזכה בו אחר: רישא נבי ר' יוסי. והיינו טעמא דלא גזר להיית ברשותו ולחייבו במעשר עד שיזכה בו אחר כי היכי
דגזר במוד משום דלא תשמה תורת הפקר ואמי למימר הפקר חייב במעשר ולהכי אוקמיה אחר שלשה דלאורייתא
פטור מן המעשר כדי שלא יצא ליד מבולו שיעטו לומר הפקר חייב במעשר ואלו חכמים שיימרו כי לחוש שלא תשמה
תורת הפקר ממה שיש לחוש לגזרת מתנת בית חורין: אי הכי ביום ראשון נבי. הוה לו לאוקמיה דלאורייתא משום